

- Kerkmuzikaal beleid –

NOTA BENE

notities zoals deze worden steeds bijgewerkt als daar aanleiding toe is. Wil je zeker zijn van de meest actuele versie, stuur dan even een mail naar liturgie@gkv.nl.

Deze notitie hangt samen met:

- notitie VISIEDOCUMENT LITURGIE
- Documentatiemap Beleidsvorming Kerkmuziek
- het hoofdstuk over het werken met een KERKMUZIKAAL PROFIEL, uit *Met heel mijn hart. Handreiking bij het Liedboek voor de GKV*
- de Handreiking over de omgang met liederen uit Opwekking
- de Handreiking over de omgang met Psalmen voor Nu

INHOUD

1. Waarom een kerkmuzikaal beleidsplan?
2. Waartoe een kerkmuzikaal beleidsplan?
3. Een kerkmuzikaal beleidsplan binnen de context van de GKV / de kleine gereformeerde kerken
4. Kerkmuzikaal beleid elders
5. De opzet van een kerkmuzikaal beleidsplan
6. Hoe maak je een kerkmuzikaal beleidsplan?
7. Kan het ook zonder beleidsplan?
8. Hobbels en valkuilen
9. Veranderingsprocessen

1. Waarom een kerkmuzikaal beleidsplan?

- De kerkdienst en haar betekenis
- Muziek en haar betekenis
 - Het gebod van David

- Muziek als belangrijk vormgevend element van liturgie
- Gemeenteopbouw
 - Identiteit
 - Pluraliteit binnen de kerkgemeenschap met bijbehorende wensen en emoties
- De verantwoordelijkheid van de kerkenraad ten opzichte van de kerkdiensten:
 - Artikel C37.1 Herziene Kerkorde (vastgesteld door de GS Ede 2014):
De kerkenraad ziet toe op een inrichting van de kerkdiensten die is tot eer van God en die de opbouw en eenheid van de gemeente dient.

Zie hiervoor (Documentatiemap):

- ANJE DE HEER, 'Liturgisch abc. Wat zijn onze manieren?' In: *Bundel Congres Muziek in de kerk. 26 januari 2008*. Barneveld, 2008.
- G. VAN RONGEN, 'Het gebod van David'. In: *Eredienst december 2006*.
- 'Waarom een regeling voor de kerkmuziek?'. In: DEPUTATEN KERKMUZIEK, *Tussen Leusden en Zuidhorn dl II: Regeling Kerkmuziek*, 2000, 11-12.
- 'Muziek en gemeenteopbouw'. In: P. SCHELLING, *Muziek en Kerkewerk. Aandacht voor muziek in de opbouw van de geloofsgemeenschap*. Zoetermeer 1989, 19-54.
- *Kerkmuziek en emotie. Samenvatting van de lezing gehouden door Prof. Dr. Anton Vernooij bij de installatie van de redactionele werkgroepen van het nieuwe liedboek, 9 mei 2008.*
- ANJE DE HEER, *Emoties rond muziek in de kerk*. In: *Eredienst jg. 33 nr. 2, april 2006*, 2-9.

KERKMUZIKAAL PROFIEL EN BELEID

In EREdienst (het blad van de VGK) van november 2012: Een uitgebreid artikel over het bepalen van een kerkmuzikaal profiel en het bijbehorend beleid voor de plaatselijke kerk. Zie ook: www.kerkzang.nl → de praktijk → praktische suggesties → 'Kerkmuzikaal profiel voor je kerkgemeenschap'.

En verder:

- 'Aan de slag met een muziekprofiel'. in: *Met heel mijn hart. Handreiking bij Liedboek 2013 voor de Geref. Kerk (vrijg.)*. Zie hiervoor: <http://www.steunpuntliturgie.gkv.nl/liederen/#overz>

Zie verder: *Notitie Basiskennis Liturgie (Steunpunt Liturgie)*

2. Waartoe een kerkmuzikaal beleidsplan?

1. Een kerkmuzikaal beleidsplan geeft kerkmuziek *een volwaardige status*.
2. Het zorgt voor *continuïteit* (vergelijk bijvoorbeeld de impact van een steeds wisselende kerkenraad, een nieuwe predikant e.a.).
3. Het maakt het mogelijk om bepaalde aspecten doelgericht aan te pakken, uit te werken, te ontwikkelen en cetera en is daarin een middel tot *sturing*.
4. Het is een middel tot *toetsing*.

3. Een kerkmuzikaal beleidsplan binnen de context van de GKV / de kleine gereformeerde kerken

De Geref. Kerken (vrijg.) en verwante kleine gereformeerde kerken hebben geen traditie ten aanzien van een gericht kerkmuzikaal beleid. De kerkmusici zijn, enkele uitzonderingen daargelaten, amateur zonder arbeidsrechtelijke status. Voor de vakmensen geldt die status eveneens, enkele uitzonderingen daargelaten.

Over het geheel genomen wordt aan de positie van de kerkmuziek (cq kerkmusicus) weinig belang gehecht, of het wordt wel met de mond beleden maar dat heeft praktisch gezien weinig gevolgen. Hetzelfde geldt voor structurele aandacht voor kerkmuziek (orgelspel, muziek anderszins, gemeentezang e.a.).

De VGK bracht begin jaren '90 van de 20ste eeuw voor het eerst een brochure uit die aandacht aan deze materie besteedde, nl. de brochure *Positie Kerkorganist*. Vervolgens stelde het Deputaatschap Kerkmuziek in opdracht van de generale synode van Berkel & Rodenrijs 1996 een Regeling Kerkmuziek op, in samenwerking met de VGK en als voortzetting van de eerder genoemde brochure. Deze Regeling Kerkmuziek werd in opdracht van de synode van Leusden 1999 als handreiking aan de plaatselijke kerken toegestuurd (zomer 2000, *Tussen Leusden en Zuidhorn II: Regeling Kerkmuziek*). In enkele plaatsen is aan deze Regeling gevolg gegeven, maar de algemene indruk is dat de Regeling in de plaatselijke archieven is beland.

In 2006 vond het door de VGK georganiseerde en goedbezocht symposium *Kerkmuzikaal leiderschap* plaats. Januari 2008 volgde het congres *Muziek in de Kerk*, georganiseerd door het ND, de Stichting Nieuwe Kerkmuziek en het Steunpunt Liturgie; het accent lag bij dit congres op kerkmuziek in de huidige, steeds meer divers wordende kerkelijke situatie. De grote opkomst illustreerde dat het onderwerp leeft en dat er duidelijk behoefte is aan materiaal, handreikingen en cetera.

De laatste 10-15 jaar zijn de kerkmuzikale ontwikkelingen binnen de GKV in een stroomversnelling geraakt. Daarvoor zijn twee hoofdredenen aan te wijzen:

- A. Synodebesluiten, met name de uitbreiding van het aantal gezangen. Het gaat daarbij om uitbreiding van het aantal én uitbreiding van stijlen en zangvormen.
- B. Algemene ontwikkelingen, zowel kerkelijk als cultureel-maatschappelijk, zich uitend in toenemende pluraliteit binnen de kerk (landelijk, plaatselijk), het accent op individualiteit (algemeen, geloofsbeleving) en persoonlijke emotie als kenmerk van het ware (geloofsbeleving, kerkmuziek/-lied moet allereerst worden *beleefd*). In de (kerkmuzikale) praktijk is dit te zien aan de uiteenlopende wensen t.a.v. liturgie en

kerkmuziek, de toenemende aandacht voor de eigenheid en de omstandigheden van de plaatselijke kerken, de verruimde opvattingen t.a.v. de omgang met de KO (Koersbepaling).

In kerkmuzikaal opzicht betekent dit dat een op zich afgebakend gegeven - uitbreiding van het aantal gezangen (stijlen, vormen) – breed kan uitwaaiëren. Er is bijvoorbeeld onvrede met veel nieuwe gezangen in de zin van ‘dit is niet wat we willen, dit is niet in onze situatie bruikbaar’. Dat leidt vervolgens tot eigen keuzen, en dan met name de keuze voor evangelicaal liedrepertoire. Tegelijk wordt orgelbegeleiding en –muziek als verouderd en als ‘niet gastvrij’ ervaren en komt begeleiding met piano of band op, evenals solozang met band en vergelijkbare muzikale uitingen.

Ook speelt een rol het denken vanuit ‘gaven’ en ‘creativiteit’. Dat leidt er toe dat ieder die wil zijn muzikale aandeel aan de dienst kan hebben. De gedachte dat iemand ‘die gave heeft gekregen’ wordt vaak hoger ingeschat dan de gedachte dat er vóór alles sprake moet zijn van kwaliteit. Bovendien: wat is kwaliteit eigenlijk als het om kerkdienst en kerkmuziek gaat?

Nog enkele waarnemingen: Er is sprake van een toenemend organisten-tekort. Op verschillende plaatsen zijn cantorijen of instrumentale ensembles actief. Het initiatief daartoe komt in de meeste gevallen van onderaf, anders gezegd, doorgaans gaat het om particulier initiatief.

Zie hiervoor (Documentatiemap):

- ‘Het kerklied en de gezangenbundel’. In: STUDIEDEPUTATEN EREDIENST, *Rapport t.b.v. de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1986*, Barneveld 1985, 105-153.
- ‘Over de criteria’. In: DEPUTATEN KERKMUZIEK, *Aanvullend Rapport t.b.v. de generale synode van Leusden 1999*.
- DEPUTATEN KERKMUZIEK, *Tussen Leusden en Zuidhorn (II): Regeling Kerkmuziek*.
- JAN SMELIK, ‘Muzikaal leiderschap’. In: Eredienst juni 2006, 17-19.
- ANJE DE HEER, ‘Liturgisch abc. Wat zijn onze manieren?’ In: *Bundel Congres Muziek in de kerk. 26 januari 2008*. Barneveld, 2008.
- DIRK ZWART, *Openingswoord Congres Muziek in de Kerk dd 26 januari 2008*.
- GERBEN HEITINK, *Keuzes in de kerk*. Lezing Congres Muziek in de Kerk dd 26 januari 2008.

4. Kerkmuzikaal beleid elders

In de kleine gereformeerde kerken is de situatie grotendeels vergelijkbaar met die binnen de GKV.

In de PKN zijn de plaatselijke kerken, met de komst van de nieuwe Kerkorde, verplicht een kerkmuzikaal beleidsplan te schrijven. Dat feit heeft geleid tot diverse artikelen en handreikingen.

Zie hiervoor (Documentatiemap):

- *Beleidsplan Kerkmuziek.*
- TOON HAGEN EN BERT KOETSIER, 'Ruimte voor inspirerend vakmanschap. Beleid kerkmuziek toont geloof dat gemeente belijdt'. In: Eredienstvaardig jg 18 nr 2, april 2002, 68-71.
- CHRISTA HIJINK, 'Een beleidsplan kerkmuziek: waarom en hoe'. In: Muziek en Liturgie april 2004, 13-15.
- JAN D. VAN LAAR, 'De Lofzang. Kerkmuzikaal beleid in de gemeente'. In: Eredienstvaardig jg 21 nr. 1, februari 2005, 22-25
- ELS DIJKERMAN, 'Organisatie en beleid'. In: *Bundel Congres Muziek in de kerk. 26 januari 2008.* Barneveld, 2008.

En verder:

- <http://www.huisvandekeermuziek.nl> met pagina's over o.a. de ***Generale Regeling voor de Kerkmuziek***, en de ***Interdiocesane Regeling voor de Kerkmuziek*** (openingspagina, zie het menu in het derde paarse blok).

5. De opzet een Kerkmuzikaal beleidsplan

Het Beleidsplan Kerkmuziek is onderdeel van het algemene gemeentelijke beleidsplan (als dat er is).

Het Beleidsplan wordt samengesteld door de liturgiecommissie / commissie kerkmuziek o.i.d. en vastgesteld door de kerkenraad.

Het Beleidsplan is bindend voor de duur van het plan (bijvoorbeeld: 5 jaar). Komt het eind van de termijn in beeld dan wordt een nieuw plan voor gelijke tijdsduur vastgesteld, waar nodig met nieuwe speerpunten en beleidsaccenten.

Inhoud:

1. Een beschrijving van de kerkmuzikale situatie;
2. Een beschrijving van de mensen en voorzieningen;
3. Een beschrijving van de organisatie en uitvoering.

Ad 1. Een beschrijving van de kerkmuzikale situatie

- Inventarisatie en beschrijving van de huidige situatie
 - . Identiteit van de gemeente
 - . Doelgroepen
 - . Beleidsaccenten
- Weging van de huidige situatie. Waaraan toets je?
- Punten ter verbetering plus argumentatie

Ad 2. Een beschrijving van de mensen en voorzieningen

- Inventarisatie en beschrijving van de huidige situatie
 - . Actieve betrokkenen
 - . Status van de actieve betrokkenen
 - . Werkwijze, overlegstructuur
 - . Kwaliteitsbewaking en –ontwikkeling
 - . Hiaten
- Wat is nodig voor de onder 1 genoemde verbeteringen
 - . Kerkmuzikaal leider
 - . Actieve betrokkenen
 - . Status van de actieve betrokkenen
 - . Werkwijze, overlegstructuur
 - . Kwaliteitsbewaking en –ontwikkeling
- Zijn er belemmeringen? Zijn die op te lossen? Zo ja, hoe?

Ad 3. Een beschrijving van de organisatie en uitvoering

- Inventarisatie en beschrijving van de huidige situatie
- Welke werkwijze vraagt het onder 1 genoemde
- Op welke termijn willen we dit bereiken
- Tijdsafbakening en stappenplan

Zie hiervoor (Documentatiemap):

- ‘Waarom een regeling voor de kerkmuziek?’. In: DEPUTATEN KERKMUZIEK, *Tussen Leusden en Zuidhorn dl II: Regeling Kerkmuziek*, 2000, 11-12.
- *Beleidsplan Kerkmuziek*. www.pkn.nl/kerkmuziek, dd 15 05 08.
- TOON HAGEN EN BERT KOETSIER, ‘Ruimte voor inspirerend vakmanschap. Beleid kerkmuziek toont geloof dat gemeente belijdt’. In: *Eredienstvaardig* jg 18 nr 2, april 2002, 68-71.
- CHRISTA HIJINK, ‘Een beleidsplan kerkmuziek: waarom en hoe’. In: *Muziek en Liturgie* april 2004, 13-15.
- JAN D. VAN LAAR, ‘De Lofzang. Kerkmuzikaal beleid in de gemeente’. In: *Eredienstvaardig* jg 21 nr. 1, februari 2005, 22-25
- ELS DIJKERMAN, ‘Organisatie en beleid’. In: *Bundel Congres Muziek in de kerk. 26 januari 2008*. Barneveld, 2008.

7. Kan het ook zonder beleidsplan?

Is een kerkmuzikaal beleidsplan per se noodzakelijk? Nee, je kunt ook beleidsmatig werken zonder beleidsplan. Wel mis je dan een aantal voordelen, bijvoorbeeld drie van de vier onder 2. genoemde zaken: status, sturing en toetsing. Bovendien loopt de continuïteit ook gemakkelijk gevaar. En verder: het proces van het opstellen van een kerkmuzikaal beleidsplan brengt een proces van *bezinning* met zich mee.

In sommige plaatselijke kerken kan een officieel, door de kerkenraad gedragen beleidsplan een of meer stappen te ver zijn. In dat geval kun je natuurlijk een officieel beleidsplan afdwinten, maar het is beter om als liturgiecommissie of als gezamenlijke kerkmusici te werken met een eigen doordacht beleid. Op die manier werk je planmatig, terwijl je ondertussen werkt aan urgentiebesef (zie hieronder bij 8 en 9).

8. Hobbels en valkuilen

Hieronder worden een aantal hobbels/valkuilen genoemd. Bij elke hobbel of valkuil wordt gelijk een oplossing, of enkele stappen in de richting van een oplossing genoemd.

- a. Onze gemeente is te klein.
 - . Is het mogelijk samen te werken met een of meer naburige kerken?
 - . Is het mogelijk iemand van elders 'in te huren'?
- b. Wij hebben niet de juiste mensen.
 - . Is het mogelijk iemand van elders 'in te huren'?
 - . Is het mogelijk samen te werken met een of meer naburige kerken?
 - . Is het mogelijk om met de kerken uit één classis samen te werken en organisten, instrumentalisten, cantorij, kerkmuzikaal leider te rouleren?
- c. Er is bij ons geen enkele interesse. Het belang van een kerkmuzikaal beleidsplan wordt niet ingezien.
 - . Trek de kar niet alleen (als individu); zoek verwante zielen
 - . Sluit aan bij de bestaande praktijk – bijvoorbeeld nieuwe gezangen – en zet aan de hand hiervan een goed doordacht traject uit (bijvoorbeeld: vertrouwd raken met een aantal nieuwe gezangen, de nieuwe gezangen op een goede manier in de kerkdienst invoegen). Toon zo aan wat de meerwaarde is van een goed doordacht traject. Werk op deze manier aan het kweken van urgentiebesef.
- d. Het beleidsplan wordt niet gedragen door kerkenraad, predikant en/of gemeente, andere betrokkenen?
 - . Komt het beleidsplan te veel uit één koker?
 - . Is het beleidsplan te vroeg gekomen? Zag men voldoende de noodzaak er van in of moet er eerst aandacht besteed worden aan urgentiebesef?
- e. Het beleidsplan is te idealistisch, hangt te veel boven de realiteit o.i.d.
 - . Zijn de gestelde doelen e.a. reëel? Zijn de mogelijkheden en middelen die het vraagt in de gemeente aanwezig? Is degene (of de instantie) die leiding geeft aan het proces voldoende onderlegd?
- f. Er is geen sprake van beleid maar van kool en geit sparen, pappen en nathouden.
 - . Is er voldoende aandacht besteed aan de betekenis en functie van liturgische muziek?
 - . Is het uitgangspunt goed genomen?
 - . Is er in het plan ruimte voor ontwikkeling van kennis en inzicht?

9. Veranderingsprocessen

Een kerkmuzikaal beleidsplan betekent in de praktijk: verandering. Op z'n minst verandering in waardering van en omgang met kerkmuziek. Verder kan het ook tot concrete

veranderingen leiden. Binnen het bedrijfsleven wordt er veel nagedacht over *verandermanagement*. Hoewel de kerk geen bedrijf is, zijn er, als het gaat met het leiden van veranderingen voldoende overeenkomsten om lering te trekken uit inzichten van andere disciplines. In zijn boek *Leiderschap bij verandering* noemt Prof. Dr. John Kotter, verbonden aan de Harvard Business School, een aantal belangrijke en veelvoorkomende oorzaken van het mislukken van veranderingsprocessen.¹ Hieronder volgen ze, mét de manier waarop men kan voorkomen in deze valkuilen te belanden.

1. Zelfgenoegzaamheid

Blijf steeds werken aan het gevoel van noodzaak, het urgentiebesef. Met andere woorden, wijs steeds op het belang van de verandering.

2. Onduidelijkheid over de initiatiefnemers/uitvoerders

Maak duidelijk bij wie de bezinning e.a. vandaan komt en waarom.

3. Het onderschatten van de kracht van een duidelijke visie en daardoor te weinig communicatie.

Niets ondermijnt een verandering meer dan het gedrag van belangrijke personen dat niet in overeenstemming is met de verbale communicatie. Communicatie is een sleutelwoord.

4. Een slecht uitvoeringsplan

Zorg altijd voor een goed uitvoeringsplan, waarin alle niveaus en structuren betrokken zijn.

5. Niet stapsgewijs werken, geen ruimte voor regelmatig terugkerende evaluaties

Veranderingen kosten veel tijd. Werk dus stapsgewijs, evalueer regelmatig en zorg voor nieuwe 'energiestoten'

6. Te vroeg juichen, de verandering is niet verankerd in de organisatie

Neem de tijd om visie en veranderingen te laten inbedden, te laten wortelen.

NB. Hierboven wordt het woord *verandering* gebruikt, overeenkomstig de titel van het aangehaalde boek. Soms roept dit woord op zich al weerstand op; het kan daarom verstandig zijn om het achterwege te laten of er – herhaald - duidelijk op te wijzen dat het niet om de verandering op zich gaat, maar om datgene wat eraan ten grondslag ligt.

Volgende pagina's:

- BIJLAGE 1 Ondersteunend materiaal
- Bijlage 2 Gebruik van de Regeling Kerkmuziek

Meer informatie

Steunpunt liturgie

Kon. Wilhelminalaan 3-5

3818 HN Amersfoort

t. 033 258 6484 (di, wo en do tijdens kantooruren)

e. liturgie@gkv.nl

i. www.steunpuntliturgie.gkv.nl

¹ John. P. Kotter, *Leiderschap bij verandering*. Schoonhoven 1997, 2001 (6^e druk). Uitgeverij Academic Service.

BIJLAGE 1

ONDERSTEUNEND MATERIAAL KERKMUZIEK

Algemeen

In het rapport dat Studiedeputaten Eredienst voor de GS Berkel en Rodenrijs 1996 schreven, staan twee belangrijke bezinningsstukken. Het gaat om hoofdstuk 5, 'De Bijbel en de liturgie', en hoofdstuk 8, 'Het kerklied en de gezangbundel'. Hoofdstuk 5 bevat een grondige studie naar bijbelse gegevens over liturgie in het algemeen, en de wijze waarop de huidige kerk daarmee om mag gaan. Hoofdstuk 8 is in de eerste plaats een antwoord op de opdracht die deputaten meekregen om 'onderzoek te doen naar de wenselijkheid en mogelijkheid van uitbreiding van de gezangbundel, met bezinning op de uitgangspunten waaraan een dergelijke uitbreiding moet voldoen'. Het hoofdstuk is echter breed van opzet, en gaat o.a. in op bijbelse noties over het kerklied en muziek in de dienst (paragraaf 8.3).

Wie zich op een grondige manier met het onderwerp Kerkmuziek wil bezig houden, moet zeker deze twee hoofdstukken bestuderen; ze vormen een belangrijk en zinvolle basis.

Het rapport is niet meer in de handel te verkrijgen, maar kopieën zijn te verkrijgen bij het Steunpunt Liturgie.

Regeling Kerkmuziek

In opdracht van de generale synode van Berkel en Rodenrijs overlegden deputaten kerkmuziek op de synode van Leusden 1999 een voorstel voor een landelijke kerkmuziekregeling. Leusden besloot vervolgens dat deputaten deze regeling aan de kerken moesten aanbieden 'als handreiking bij de aanstelling van en omgang met hen die de muzikale onderdelen van de eredienst verzorgen'. In de zomer 2000 werd de Regeling daarom naar alle plaatselijke kerken toegestuurd.

De Regeling Kerkmuziek mondt uit in een concrete regeling, namelijk een overeenkomst tussen kerkenraad en organist of cantor. Die overeenkomst gaat uit van een aantal functie-eisen en drie functie-niveaus. Aan deze overeenkomst gaat een onderbouwing vooraf, uitgaande van de praktijk (2.2.1 t/m 2.2.4) en bijbelse normen (2.2.5). Die bijbelse normen worden aangeduid met de woorden 'Het gebod van David', ontleend aan de wijze waarop de regels rond de kerkmuziek in de tempel werd aangeduid.

De Regeling Kerkmuziek is een stuk waar je bij de bestudering van onderwerp Kerkmuziek niet omheen kunt. Het is te verkrijgen via het Steunpunt Liturgie, evenals de NOTITIE REGELING KERKMUZIEK

Deputaten Eredienst werken aan een herziening van deze Regeling.

Muziekprofiel

De synode van Ede 2014 adviseerde de plaatselijke kerken om te werken met een *muziekprofiel*. In de Handreiking bij het Liedboek 2013 voor de GKv *Met heel mijn hart* is een uitgebreid hoofdstuk over het opstellen en werken met zo'n muziekprofiel opgenomen.

Deze handreiking kan worden aangevraagd bij het Steunpunt Liturgie, of hier rechtstreeks worden gedownload: <http://www.steunpuntliturgie.gkv.nl/liederen/#overz>.

Zie ook: <http://www.steunpuntliturgie.gkv.nl/liederen/#muzprof>

Cantorij en cantor

In verschillende plaatselijke kerken zijn cantorijen en cantores werkzaam; in enkele gevallen heeft de

cantor een officiële benoeming. De kerk van Amersfoort-Centrum ging tot de benoeming over na bestudering van de Regeling Kerkmuziek. Deze cantor heeft behalve een cantorij ook enkele instrumentale groepen, die regelmatig meewerken aan de kerkdienst. Informatie over de achtergrond van de benoeming en de praktische invulling is te verkrijgen bij het Steunpunt Liturgie.

Over het hoe en waarom van een cantorij is ook informatie te vinden in de NOTITIE CANTORIJ en de bijbehorende DOCUMENTATIEMAP CANTORIJ.

Zie verder: *NOTITIE CANTORIJ*
 DOCUMENTATIEMAP CANTORIJ

Andere instrumenten?

Steeds vaker zijn er in de kerkdiensten andere instrumenten dan het orgel te horen. Soms gaat dat om het orgel in combinatie met trompet, fluit, viool et cetera, soms gaat het om piano, al dan niet in combinatie met, soms gaat het om een band. Al deze situaties brengen eigen aandachtspunten met zich mee, inhoudelijk en organisatorisch. Met oog hierop heeft het Steunpunt Liturgie een speciale Documentatiemap samengesteld.

Zie verder: *DOCUMENTATIEMAP ANDERE INSTRUMENTEN EN BEGELEIDINGSVORMEN*

Vorming en toerusting

Zie hiervoor de website www.huisvandekerkmuziek.nl. Hier werken kerkmuziekorganisaties samen; o.a. aan een compleet aanbod van vorming en toerusting.

Andere vormen van kerkdienst

Zie verder:

- *NOTITIE LOVEN EN LOFPRIJZING. BOUWSTENEN VOOR BEZINNING EN BELEID*
- *DOCUMENTATIEMAP LOVEN EN LOFPRIJZING. BOUWSTENEN VOOR BEZINNING EN BELEID*
- *DOCUMENTATIEMAP VESPER*
- *DOCUMENTATIEMAP TAIZEVIERINGEN (IN OPBOUW)*

Zie verder

Bij deze Notitie is een uitgebreide Documentatiemap verkrijgbaar, met bijdragen tot inhoudelijk bezinning, concretisering en het regelen van organisatorische zaken.

Zie verder:

- *NOTITIE BEURTZANG*
- *NOTITIE DE LITURGISCHE GEZANGEN UIT HET LITURGISCH KATERN*
- *NOTITIE KERKMUZIEKOPLEIDINGEN*

BIJLAGE II

GEBRUIK VAN DE REGELING KERKMUZIEK

Ter inleiding

In de zomer van 2000 kregen alle plaatselijke gkv-kerken twee brochures toegestuurd: TUSSEN LEUSDEN EN ZUIDHORN I: PRESENTATIE 121 LIEDEREN en TUSSEN LEUSDEN EN ZUIDHORN II: REGELING KERKMUZIEK. De afzender van beide stukken was het Deputaatschap Kerkmuziek en met name de tweede brochure, de Regeling Kerkmuziek, werd in opdracht van de Generale Synode van Leusden 1999 toegestuurd. Wat is de bedoeling van deze Regeling Kerkmuziek. In deze notitie gaan we op enkele vragen in.

Status

De status van de Regeling Kerkmuziek kan vragen oproepen. Is dit een stuk dat met de aantekening 'voor kennisgeving aangekomen' in het archief kan verdwijnen? Is de brochure verplichte kost? Behandeld ze een zaak die z.s.m. ingevoerd moet worden? Om deze vragen goed te kunnen beantwoorden, en om vervolgens op een adequate manier met de Regeling te handelen is achtergrondinformatie belangrijk.

Over de status van de Regeling Kerkmuziek is meer te lezen in hoofdstuk 1 van Tussen Leusden en Zuidhorn II: Regeling Kerkmuziek. De GS van Berkel en Rodenrijs 1996 gaf Deputaten Kerkmuziek de opdracht mee om te komen 'met een voorstel met betrekking tot de aan de synode gestelde vraag om een landelijke kerkmuziekregeling' (besluit 4.b). Vervolgens stelde het Deputaatschap samen met de VGK (die al met deze materie bezig was; zie ook hoofdstuk 1, p. 4) de Regeling samen en deze kwam ter tafel op de GS van Leusden 1999. Deze GS gaf Deputaten Kerkmuziek vervolgens de opdracht om deze regeling aan de kerken aan te reiken. De tekst van deze opdracht is: *'De Regeling Kerkmuziek, die deputaten in hoofdstuk 4 van hun aanvullend rapport aan de synode hebben voorgesteld, aan de kerken aan te bieden als handreiking bij de aanstelling van en omgang met hen die de muzikale onderdelen van de eredienst verzorgen'* (Acta art. 61, besluit 2.2). De grond bij dit besluit luidde *'Voorgaande besluiten van de synode zijn reden om deze opdrachten aan de deputaten te geven'*.

Kort samengevat komt de status van het rapport dus hier op neer: hij is de kerken aangeboden als een handreiking. De grond verduidelijkt dit: dit aanbieden van het rapport aan de kerken is een logisch vervolg op het besluit om Deputaten Kerkmuziek om zo'n regeling te vragen. De regeling is dus niet meer (maar natuurlijk ook niet minder) dan een handreiking; hij is de kerken dus niet 'opgelegd'.

Hoe te handelen met de Regeling Kerkmuziek

Plaatselijke situatie. Hoe de kerken omgaan met de Regeling Kerkmuziek hangt in de eerste plaats af van de plaatselijke situatie. In de kerk van Rotterdam-Centrum kent men sinds jaar en dag een officieel aangestelde (en gehonoreerde) organist. Daar zal men met deze regeling dus heel anders omgaan dan in een kerk waar er in feite niets geregeld is rond de organisten en waar men blij is met iemand die te toetsen weet te beroeren. Voor de gemeente van Amersfoort-Centrum was de Regeling bijvoorbeeld reden om een cantor-organist te benoemen.

Inhoudelijk deel. Vervolgens is het zinvol om allereerst het inhoudelijk deel van de Regeling te bekijken (hoofdstuk 2 vanaf 2.2). Duidelijk daaruit wordt dat er voldoende bijbels-inhoudelijke redenen zijn om voldoende niveau te garanderen van de muzikale aspecten van de eredienst.

Beroepsorganisten. Daarnaast is de Regeling in voorkomende gevallen ook de basis voor het gesprek van beroepsorganisten (met conservatoriumopleiding) met hun kerkenraad.

Functies. Om een goed niveau van de kerkmuziek te bereiken (en doorgaans zal dat het orgelspel zijn) wordt in de Regeling gewerkt met Functies, stuk voor stuk met een bijbehorende taakomschrijving. De concrete Regeling bestaat uit twee delen, nl. een beleidsnotitie van de kerkenraad en een regeling voor de organist (par. 2.4). Kerkenraad en organist sluiten dus een overeenkomst. Het grote belang daarvan is dat duidelijk wordt dat de kerkenraad ook verantwoordelijk is voor het muzikale deel van de eredienst en dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt, én dat voor beide partners – organist(en) en kerkenraad – duidelijk is wat ze aan elkaar hebben en wat er van elkaar wordt verwacht. Je kunt elkaar dus op de regeling aanspreken en daarop voortbouwen.

Vergoedingen. Vervolgens is er dan het aspect van de vergoedingen. In andere kerken zijn daar officiële tabellen voor (als voorbeeld daarvan zijn in de bijlage de salaristabellen anno 1999 van die kerken opgenomen). Die tabellen, en vooral de bedragen die daarin staan, kunnen twee reacties oproepen. Allereerst de schrikreactie: *gaat het om zoveel geld? Dat hebben we niet eens...* Vervolgens de reactie dat men meer inzicht krijgt in de materie: *kennelijk is orgelspelen in de dienst zo waardevol dat er een dergelijke vergoeding tegenover moet staan.* Voor alle duidelijkheid: die salarisoverzichten zijn opgenomen als voorbeeld en niet als suggestie dat het zo ook per se móet. In de Regeling zelf is het bedrag opengelaten (zie punt 7 van de regeling, p. 19). Wel werd er al eerder op gewezen dat de verzorging van het muzikale deel van de eredienst kosten met zich mee brengt (zie par. 2.3.3). In diezelfde paragraaf wordt ook gewezen op het belang van een vergoeding. Het kostenplaatje op p. 14 geeft een reële indicatie van de kosten die er gemaakt moeten worden en dat is dus een goed uitgangspunt om in overleg de uiteindelijke vergoeding te bepalen.

Samenvattend: De Regeling Kerkmuziek vraagt in de meeste gevallen om een stapsgewijze behandeling:

- ❖ Inventarisatie van de stand van zaken in eigen kerk;
- ❖ Bestudering van het inhoudelijke deel en de conclusies die daaruit getrokken worden;
- ❖ Van welke functie(s) is in uw gemeente sprake, cq zouden er moeten zijn; is het nodig dat er eventueel een beleidsplan worden opgesteld i.v.m. de scholing (en functiebepaling) van organisten?;
- ❖ Welke financiële afspraken worden er gemaakt;
- ❖ Ondertekening van de Regeling zoals te vinden in 2.4.1.

Andere situaties

Ook in voorkomende andere situatie, waar naast een organist of organisten ook sprake is van andere vormen van muziek kan de regeling dienst bewijzen. Ook in die situaties gaat het om een goede regeling van het geheel aan muziek in de kerk. Als een Regeling Kerkmuziek in een situatie van ‘alleen’ organisten van belang is, dan is dat zeker het geval in een situatie waarin er meerdere spelers in dit deel van het kerkelijke veld zijn. Onderlinge afstemming, duidelijke afspraken, scholing en

vorming et cetera zijn zaken die specifiek de aandacht vragen. Zo valt de benoeming van een kerkmuzikaal coördinator te overwegen, evenals een 'kerkmuzikaal overleg'.

Zie ook:

- Notitie COÖRDINATOR EREDIENST